

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 11 juni 1887, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

Förslag om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken hafva vid innevarande riksmöte blifvit framställda i tio särskilda motioner, hvilka genom remiss dels från Första och dels från Andra Kammaren blifvit hänvisade till förberedande behandling af bankoutskottet.

Af motionärerne hafva sex yrkat anläggande af ett riksbankskontor i Kalmar, nemligen:

Herr Carl Hasselrot, som i motion n:o 21 i Första Kammaren hemställt,

»att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Kalmar, antingen för Kalmar län under enahanda villkor och bestämmelser, som nu gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor, eller ock för det område af samma län samt under de särskilda villkor och bestämmelser i afseende på lånerörelsen, som bankofullmäktige må ega att föreskrifva», och

Herrar A. P. Danielson, Nils Petersson, J. Eklund, A. Vestrin, och O. Bondeson, hvilka i motion n:o 123 i Andra Kammaren hemställt,

»att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett afdelningskontor af riksbanken i Kalmar för Kalmar län eller det område deraf, som

bankofullmäktige finge rätt att bestämma, och under de vilkor och bestämmelser i afseende på lånerörelsen, som fullmäktige jemväl ega att föreskrifva, men i öfrigt på enahanda grunder, som gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor»,

samt, för den händelse Riksdagen ej finner lämpligt att gifva riksbankens fullmäktige den rätt här ofvan yrkats i afseende på afdelningskontorets område och lånerörelse,

»att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Kalmar för Kalmar län eller bestämd del deraf, under enahanda vilkor och bestämmelser, som nu gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor».

Öfrige motionärer, samtliga tillhörande Andra Kammaren, hafva föreslagit:

Herr N. Nilsson i Vrängbol (motion n:o 25):

»att Riksdagen på i motionen angifna grunder, så vida dessa anses lämpliga, eller, i annat fall, under enahanda vilkor, som äro gällande för redan anordnade afdelningskontor, ville besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Karlstad för Vermlands län»,

Herr J. Ericsson i Norrby (motion n:o 55):

»att Riksdagen måtte besluta en utsträckning af riksbankens verksamhet medelst afdelningskontors förläggande i landsorterna i mån af behof och tillgångar, och att Östergötland så snart som möjligt måtte erhålla ett sådant, förlagdt i staden Linköping»,

Herr E. P. Jonsson i Myre (motion n:o 77):

»att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Hernösand för Vesternorrlands län, antingen under de vilkor och bestämmelser, som gälla för de förut inrättade afdelningskontoren, eller ock med sådana, vederbörande utskott kan finna lämpligt föreslå»,

Herr A. Nilsson i Rinkaby (motion n:o 85):

»att Riksdagen enligt hans i sistlidne januari månad väckta motion, n:o 165, måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Kristianstad»,

Herrar P. Pehrsson i Törneryd, Anders Svensson i Lösen, Aug. Petersson och Nils Jönsson i Gammalstorp (motion n:o 92):

»att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Karlskrona, under enahanda vilkor och bestämmelser, som nu gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor»,

Herr A. Hansson i Solberga (motion n:o 105):

»att Riksdagen måtte besluta, det ett riksbankens afdelningskontor inrättas för Kopparbergs län i Falun, med vilkor och bestämmelser, som bankoutskottet, dit denna motion torde remitteras, finner lämpligt föreslå»,

Herr G. A. Wändahl (motion n:o 112):

»att Riksdagen beslutar inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Sundsvall»,

hvarjemte slutligen herr M. Dahn, med afseende ej mindre å begäret efter än ock behovet af flera afdelningskontor af riksbanken samt den alltmer inom Riksdagen framträdande åsigten att riksbanken borde stärkas och utvecklas, så att den blefve i stånd att öfvertaga hela sedelutgifningsrätten, i motion n:o 71, i Audra Kammaren uttalat den åsigt,

»att en bestämd plan för inrättande af afdelningskontor borde beslutas, såsom t. ex. att residensstäderna i länen bestämdes som platser för afdelningskontoren; att hvarje år något eller några (minst ett) afdelningskontor inrättades; att låne- och vaxelrörelsen bestämdes så, att lån och vaxlar på högre belopp erhöles och diskonterades endast från hufvudkontoret; att det till afbetalningslån afsatta beloppet ökades i proportion till riksbankens tillväxt; samt att de nuvarande afdelningskontoren (med undantag af dem i Göteborg och Malmö, såsom belägna på stora handelsplatser och viktiga utfartsorter till utlandet) finge omfånget och arten af sin verksamhet i likhet med nyinrättade afdelningskontoren begränsade till hvad fullmäktige i riksbanken ansåge lämpligt», i följd hvaraf motionären föreslagit,

»att Riksdagen uppdrager åt fullmäktige i riksbanken att till 1888 års riksdag uppgöra och till Riksdagen framlägga en fullständig plan för inrättande af afdelningskontor för riksbanken».

På anmodan af bankoutskottet att yttra sig öfver de sålunda väckta motionerna, hafva fullmäktige afgifvit ett utlåtande, hvilket utskottet funnit sig böra ordagrant här intaga, så lydande:

»De vid riksdagen med alltjemt stegrad styrka framträdande förslagen att genom nya afdelningskontor ytterligare utsträcka riksbankens verksamhet i skilda delar af landet och derigenom bereda allmänheten såväl lättare tillfällen till erhållande af penningförsträckningar som billigare vilkor dervid hafva från fullmäktiges sida mötts af allvarliga gensagor.

Fullmäktige hafva dervid sökt framhålla, att förslagen om en så beskaffad utvidgning af riksbankens verksamhet väsentligen måste, såsom ock af flera bankoutskottets uttalanden framgår, bero på afgörandet af den sväfvande frågan om ordnandet af bankväsendet i dess helhet inom landet, af hvilken frågas lösning i sjelfva verket riksbankens och de enskilda bankernas ställning till den allmänna rörelsen kommer att bestämmas. Det lär också vara lätt insedt, att under nuvarande banklagstiftning, då en mängd enskilda bankinstitut åtnjuta en vidsträckt sedelutgifningsrätt utan motsvarande skyldigheter i afseende å hållandet af kassatillgångar, och då derjemte dessa banker öfverbjuda riksbanken i fråga om ränteersättning för upplånade medel, riksbanken icke kan förlägga och drifva en så utsträckt rörelse, som här åsyftas, med egna sedlar eller med upplånade kapital, utan måste till stor del bestrida densamma med sina egna fonder. Huru betydande än dessa nu mera äro, kan likväl lätt visas, hvad för öfrigt erfarenheten bekräftar, att de icke förslå till upprättande och underhållande af ett väsentligen ökad antal afdelningskontor, hvilkas behof af förlag naturligtvis måste alltjemt stegras i förhållande till den växande omfattningen af deras lånerörelse, sådan denna under nuvarande organisation gestaltat sig. Fullmäktige hafva i afseende härå i sitt yttrande till 1885 års bankoutskott angående afdelningskontorens ständigt ökade behof af förlag meddelat åtskilliga siffror, hvilka torde få anses fullt bevisande.

Vidare måste den nyss omtalade organisationen af afdelningskontoren hos fullmäktige framkalla en annan icke mindre tungt välgående betänklighet mot de framställda förslagen. I sitt här ofvan omnämnda utlåtande af år 1885 hafva fullmäktige på bankoutskottets anmodan yttrat sig beträffande afdelningskontorens anordning och dervid, med framhållande af det angelägna i en närmare samverkan mellan fullmäktige och afdelningskontorens styrelser, uttalat åtskilliga tvifvelsmål i fråga om lämpligheten af det nuvarande systemet, men tillika förklarar sig icke kunna eller böra framlägga förslag till några mera genomgripande ändringar i detsamma, förr än genom åstadkommen liffigare beröring med kontoren tillräcklig erfarenhet vunnits i afseende å den rigtning, i hvilken erforderliga reformförslag skulle gå.

I sjelfva verket gifver också den inhemtade erfarenheten stöd åt den åsigt, hvilken vid fullmäktiges öfverläggningar i ämnet mer än en gång framträdt, nemligen att den nuvarande organisationen af de ifrågasvarande kontoren och den i väsentlig mån deraf beroende arten af den rörelse, som af dem drifves, icke medgifva iurättandet af nya sådana under oförändrade former utan verkliga olägenheter och möjligen äfven faror för riksbanken.

Afdelningskontoren bilda nemligen för det närvarande med sina styrelser, hvilka visserligen tillsättas af fullmäktige, men i öfrigt äro i det hela sjelfständiga, beträffande såväl beviljande af kredit som öfriga grenar af bankrörelsen egentligen fristående större eller mindre banker, hvilka bero af riksbanken, förnämligast i dess egenskap af förläggare, och således äfven äro befriade från omsorgen att vid sina transaktioner taga hänsyn till befintliga kassatillgångar, hvilkas underhållande är hufvudkontorets ensak. Förlagets storlek bestämmes visserligen af fullmäktige, men desse hafva i och genom erfarenheten lärt sig inse svårigheten att afslå framställningar om nya tillskott, då dessa framställningar grundats på den särskildt framhållna nödvändigheten eller vigten af att upphålla eller ytterligare utveckla en affärsrörelse, som må hända blifvit, om ej framkallad, åtminstone väsentligen ökad genom afdelningskontorets understöd och uppmuntran. Ett sådant system måste, enligt hvad fullmäktige sjelfva vid olika tillfällen uttalat, om det i vidsträcktare mån får göras gällande, leda till riksbankens söndersplittrande i en mängd små banker och derigenom för banken i ytterlig grad försvåra möjligheten att å ena sidan erbjuda allmänheten de lättnader i och för dess penningrörelse, som endast en stor och kraftig bank kan bereda, och å andra sidan i ögonblick af trångmål eller förlägenhet sammanhålla sina krafter tillräckligt för att dels häfda sin egen ställning, särskildt såsom sedelutgifvande riksbank och upprätthållare af myntvärdet, dels ock erbjuda affärslifvet det stöd, som detta vid sådana tillfällen bäst behöfver.

Olägenheterna af en så beskaffad splittring, som här antydts, skulle emellertid vara betydligt mindre, om ej riksbankens verksamhet under inflytandet af inom landet häfdvunna kreditbruk samt under trycket af konkurrensen med öfriga banker utvecklats sig i en riktning, som i flera afseenden skiljer sig från den, hvilken af den nyare, på erfarenhet grundade bankvetenskapen anvisas åt sedelutgifvande nationalbanker. En sådan har i allmänhet sin utlåningsrörelse koncentrerad på diskontering af vaxlar med kort anloppstid, i regeln högst 90 à 100 dagar, samt på belåning af sådana säkerheter, hvilka vid förefallande behof lätt kunna realiserars. Det är naturligt, att, ju kortare belåningstiden är, desto

mera utsträckes bankens förmåga att förlägga den verkliga affärsrörelsen. Diskontering af vaxlar, för hvilka efter högst 3 månaders förlopp liquid ingår, möjliggör samma kapitalers omplacering 4 gånger om året till underlättande af den rörelse, som grundar sig på verkliga affärer i och genom köp och försäljning af varor. På samma gång beredes ock åt banken säkerhet att kunna behörigen möta de svårigheter, hvilka kunna uppstå derigenom, att dess sedlar i tider af ekonomiskt betryck och oro alltjemt strömma in för att utbytas mot guld. Deremot bör en dylik bank så litet som möjligt utlåna penningar mot säkerheter, hvilka, om ock i det hela goda, endast efter en längre tids förlopp och ofta icke utan betänkliga ekonomiska rubbningar kunna till fullt förvandlas i reda penningar.

Hvad åter Sveriges riksbank angår, drifver den flera slag af rörelse, hvilka i banker af nyss angifven karakter, äro okända. Den beviljar krediter mot löfte om afbetalningar och borgen för fullgörandet af löftet, den lemnar årskrediter eller så kallade kreditiv, gifver lån mot hypotek af blanka reverser och har äfven diskonterat vaxlar, hvilkas karakter af ackommodation varit otvetydig, och det med tyst medgifvande i många fall af omsättning m. m. Hittills har sådant kunnat ske utan att blottställa riksbankens soliditet eller anseende, emedan de ifrågavarande kreditbruket icke tillåtits taga större utsträckning, än att utlåningen och diskonteringen skett med riksbankens eget kapital, så att de sålunda erhållna mindre bankmessiga fordringar icke motsvarats af någon riksbankens skuld. Samma slag af rörelse bedrifvas vid afdelningskontoren, men redan nu, då antalet af sådana kontor är jemförelsevis ringa, hafva ^{de} nödigheterna af rörelsen tagit form i alltjemt stegrade anspråk från kontorens sida på försträckningar för tillfredsställande af alla de mångfaldiga och vid afdelningskontoren ännu mera bjert framträdande kreditbehofven. Uppenbart är, såsom i det föregående blifvit antydt, att, om kontorens antal kommer att ökas, äfven anspråken på låneförsträckningar under deras olika former sannolikt skola tillväxa och till äfventyrs öfverskrida de gränser, inom hvilka de hittills kunnat inrymmas, och hvilkas bibehållande allena gjort en dylik bankrörelse tillständig och i längden möjlig. Det kan derjemte med allt skäl ifrågasättas, om icke en dylik bankverksamhet genom riksbankens och de enskilda bankernas medverkan redan nu blifvit sträckt längre, än som med affärlifvets sundhet låter sig förena, och om icke ett ytterligare fortgående på samma väg måste leda till slutligt undergräfvande af de låntagandes ekonomiska bestånd.

Visserligen hafva fullmäktige haft sin uppmärksamhet rigtad på nödvändigheten att inskränka den mindre bankmessiga diskonteringen

och utlåningen, och fullmäktiges bemödanden i den vägen hafva, såsom bankoutskottet i senast afgifna utlåtande n:o 2 erinrat, icke varit fruktlösa. Men dylika bemödanden möta naturligtvis icke ringa svårigheter, och de skulle så godt som omöjliggöras för den händelse, att riksbanken skulle få till sin uppgift att genom en mängd nya afdelningskontor träda i stället för privatbankerna och till någon mera väsentlig del öfvertaga dessas hittills varande utlåningsrörelse.

Sådana hafva i hufvudsak de skäl varit, som föranledt fullmäktige att afstyrka de väckta förslagen om ytterligare utsträckning af riksbankens verksamhet genom upprättande af nya afdelningskontor i väsentlig öfverensstämmelse med de äldre. Eit af dessa skäl qvarstår ännu i oförminskad styrka, nemligen det sväfvande skick, hvari frågan om ordnandet af sedelutgifningen fortfarande befinner sig, i följd hvaraf de enskilda bankerna alltjemt hafva qvar sin jemförelsevis nästan obegränsade sedelutgifningsrätt. Hvad åter de öfriga angår, torde det böra tagas i öfvervägande, om icke genom en ändrad anordning af kontorens verksamhet riksbanken kan sättas i stånd att tillmötesgå de anspråk, som framstälts.

En af motionärerna, som föreslagit att afdelningskontor skulle inrättas i residensstäderna, har uttryckligen framhållit, att de blifvande kontoren borde organiseras efter andra grunder än de nuvarande. Enda möjligheten att vidmagthålla ett större antal afdelningskontor ligger också i sjelfva verket i begränsningen af dessas verksamhet på sådant sätt, att den blir fullt bankmessig och tillför riksbanken sådana papper, som äro hvad man kallar flytbara och hafva en fast marknad, — afbetalningslånen naturligtvis undantagna, hvilka icke få öfverstiga ett visst maximum och i sjelfva verket måste betraktas såsom tillhörande en afskild del af bankens rörelse. Från kontorens utlåningsrätt, hvilken skulle omfatta äfven afbetalningslån, borde för öfrigt undantagas alla förbindelser, som grundas å namnsäkerhet eller personalkredit, för så vidt icke sådan ingår i vexlar, i afseende å hvilka dock så vidt möjligt borde iakttagas, att endast de, som representera verklig affär, skulle diskonteras. I de fall der personalkredit för öfrigt skulle komma till användning, nemligen i fråga om lån mot hypotek af löpande förskrifning och kreditiv med säkerhet af borgen, skulle lånesökande ega att vända sig till hufvudkontoret, på det att distriktet i afseende härå ej måtte komma i annan ställning än före afdelningskontorets öppnande.

En så beskaffad begränsning af de nya kontorens rörelse skulle utan tvifvel bidra att utveckla riksbankens verksamhet i en sund riktning. I den mån sådant utan olägenhet kunde ske skulle natur-

ligtvis de principer, som läggas till grund för de nya afdelningskontoren, kunna tillämpas äfven på de äldre eller åtminstone på de mindre betydande bland dessa, och i alla händelser skulle det på sådant sätt för fullmäktige blifva lättare att sörja för sammanhållandet af riksbankens verksamhet i och genom hufvudkontoret.

I afseende härå öfverensstämma fullmäktige i hufvudsak med de åsikter, som motionären herr Dahn uttalat, dock med den skiljaktighet, att fullmäktige ansett begränsningen bäst kunna ske i och genom bestämmande af de slag af säkerheter, som böra belånas, under det att nyssbemälda motionär vill inskränka lånebeloppen. Det senare synes nemligen fullmäktige komma att i praktiken medföra afsevärda olägenheter, allra helst som gränssiffran blir svår att rätt fixera.

Det är dock lätt insedt, att en tillämpning, på sätt här blifvit ifrågasatt, af nya principer icke kan ske annat än varsamt och småningom. Här af följer tydligtvis, att till en början och för det närvarande endast *ett* nytt afdelningskontor kan lämpligen upprättas, likasom att detta bör förläggas på ett sådant ställe och erhålla ett sådant område för sin verksamhet, att inga särskilda svårigheter vållas vid genomförande af den ändrade anordningen.

Vid valet emellan de föreslagna orterna hafva därför fullmäktige särskildt fäst sig vid staden Kalmar. Kalmar län och Öland hafva i fråga om afbetalningslån tagit i anspråk en jmförelsevis icke obetydlig del af den till sådana lån anslagna fonden, hvilket visar sig deraf, att år 1886 utlemnades till befolkningen derstädes 894 st. afbetalningslån, eller mer än dubbelt så många som inom Stockholms stad (429) och nära 38 procent af hufvudkontorets hela (2,368), under det sammanlagda beloppet utgjorde 748,600 kronor, eller omkring 24 procent af hufvudkontorets hela utlåning under året å afbetalningsfonden (3,050,230 kronor) samt 6,2 procent af hela denna fond. Deremot har samma län icke en så omfattande affärsrörelse och industriel verksamhet, att det behöfver ställa allt för stora anspråk på förlag för ett afdelningskontor. För öfrigt skulle enligt fullmäktiges åsigt kontorets distrikt lämpligast inskränkas till en del af Kalmar län. Detta län utgör, såsom bekant är, område för två olika landsting, det norra och det södra. Afståndet från länets nordligaste del till den sydligaste är ganska stort, och förbindelsen emellan de olika delarne ej synnerligen liffig, helst som kommunikationerna äro ordnade med afseende mera å samfärdseln med angränsande landsbygder än å åstadkommande af lätt förbindelse mellan länets skilda delar. Full kämmedom om affärs- och personförhållanden i olika trakter af länet lär därför icke kunna

antagas förefinnas i residensstaden, som är belägen längre åt söder. Att afdelningskontoret förläggas i residensstaden torde vara lämpligast och är äfven uttryckligen föreslaget. Vid sådant förhållande synes det vara rådligast att icke till kontorets distrikt förlägga hela det långsträckta länet, hvares nordliga del har, hvad postkommunikationer vidkommer, lika lätt förbindelse med hufvudkontoret, utan begränsa det till den södra delen. Någon tvekan kan dock uppstå, huruvida distriktet skulle inskränkas till södra landstingets område, nemligen Norra och Södra Möre samt Stranda och Handbörds härad jemte Öland med städerna Kalmar, Oskarshamn och Borgholm, eller tillika omfatta Aspelands härad, hvilket tillhör södra hushållningssällskapets område och är förenadt till *en* domsaga med Handbörds härad. Den senare omständigheten synes tala för inordnandet jemväl af Aspelands härad under Kalmar-kontorets distrikt, hvilket i sådant fall skulle komma att räkna omkring 156,000 invånare (efter 1883 års uppgift). Tages hänsyn till antalet och beloppet af lån i riksbanken, särskildt afbetalningslån, visar det sig att en vida större del faller på den södra delen än på den norra, och upprättandet af ett kontor i Kalmar, med det distrikt som här föreslås, skulle i ganska väsentlig mån lätta bestyren med afbetalningslånerörelsen vid hufvudkontoret.

Intet annat af de i motionerna nu föreslagna kontoren kan i sådant afseende likställas med det i Kalmar. Hvad för öfrigt särskildt Karlstad beträffar, skulle öppnandet af ett afdelningskontor derstädes helt visst framkalla anspråk på förslag af större omfattning och annan beskaffenhet, än som enligt fullmäktiges åsigt böra ifrågakomma; enahanda är förhållandet med Sundsvall och Hernösand, i afseende å hvilka ock särskildt torde böra uppmärksammas, att riksbankskontor derstädes icke lära kunna blifva till verkligt gagn för orten, utan att de få sysselsätta sig med vaxelrörelse på utlandet, något som för närvarande icke utan afsevärda svårigheter synes kunna ega rum. I fråga åter om Karlskrona och Kristianstad synes skäl ej vara för handen att utbryta särskilda områden från Vexjö- och Malmö-kontorens distrikter, helst man inom dessa kontor bör hafva hunnit att blifva förtrogen med affärslifvet i Blekinge och Kristianstads län. Hvad angår Östergötland och Dalarne, äro dessa landskap icke så aflägsna från hufvudkontoret, att ej detta tills vidare kan utan svårighet anlitas af deras befolkning. Öfver hufvud taget synes för ordningsföljden i afseende å upprättande af nya afdelningskontor, om och i den mån sådana efter vunen erfarenhet anses kunna upprättas, böra så mycket som möjligt göras gällande afståndet från hufvudkontoret eller nu befintligt afdelnings-

kontor och de större eller mindre dermed sammanhängande svårigheterna i förbindelser med det ena eller andra.

I öfverensstämmelse med hvad här ofvan blifvit uttaladt hafva fullmäktige ansett det nya afdelningskontorets verksamhet kunna blifva följande:

Kontoret skulle ega att

1) betjena allmänheten med *in- och utvexling af mynt och sedlar* enligt de vilkor och inom de gränser, som af reglementet äro fastställda;

2) *diskontera inrikes vaxlar*, hvarvid det skulle åligga styrelsen att söka urskilja och bland erbjudna vaxlar antaga endast eller åtminstone förnämligast sådana, som härleda sig från industriens och handelns transaktioner inbördes;

3) bevilja och utlemna *lån mot hypotek af publika papper eller andra obligationer, aktier och in-teckningar*, efter närmare bestämmelser af fullmäktige i fråga om de värdepapper, som till belåning antagas, samt tariff å belåningsvärdena;

4) bevilja och utlemna *lån mot säkerhet af vågförda effekter* enligt af fullmäktige fastställda belåningsvilkor;

5) bevilja och utlemna s. k. *afbetalningslån* till det sammanlagda belopp och enligt de bestämmelser, som af fullmäktige meddelas;

6) bevilja *kassakreditiv* mot sådant hypotek, som af fullmäktige blifvit till belåning godkänt och värderadt;

7) emottaga penningar på *depositions-* samt *upp- och afskrifningsräkning*, äfvensom å *folioräkning*, allt i enlighet med närmare föreskrifter af fullmäktige. Räkningar skola, på sätt nu är föreskrifvet, föras emellan riksbanken å ena och länsstyrelsen samt statskontoret å andra sidan.

Lån mot säkerhet af löpande förbindelse samt kassakreditiv mot borgen eller hypotek af sådan förbindelse få ej beviljas af kontoret, men eger sökande att i fråga om sådana vända sig till hufvudkontoret. I öfrigt äro lånesökande inom det distrikt, afdelningskontoret omfattar, hänvisade till detta, och får vid afdelningskontoret diskontering, utlåning och kreditivbeviljande ega rum endast till inom distriktet bosatt person eller firma.

Styrelsen för kontoret synes, med afseende å dettas i jämförelse med nuvarande kontors något begränsade verksamhet, tills vidare kunna utgöras af endast två särskilda ledamöter, af hvilka den ene skulle handhafva den dagliga förvaltningen, jemte kamreraren.

Angående tjänstemannapersonalen och öfriga erforderliga bestämmelser i afseende å det nya kontorets anordnande torde enahanda uppdrag och bemyndigande, som vid upprättande af afdelningskontoret i Jönköping lemnades, varda fullmäktige meddelade.»

Enligt ett sagda utlåtande bifogadt utdrag af fullmäktiges protokoll för den 26 sistlidne maj har en bland fullmäktige, herr Liss Olof Larsson, varit af skiljaktig mening och för sin del anfört följande:

»Ehuru jag icke är alldeles öfvertygad om att de fördelar, man tror sig vinna af kontor med mera inskränkt verksamhet än de hittills varande, öfverväga de dermed förenade olägenheter och svårigheter, så vill jag dock icke motsätta mig, att ett försök dermed göres. Jag kan dock icke finna något rimligt skäl att inskränka det nya kontorets verksamhet till den grad, som föreslagits.

»Åt kontorets styrelse lemnas rätt att pröfva godheten af till diskontering erbjudna vexlar till hvilket belopp som helst, likasom att pröfva säkerheten för sökta afbetalningslån, å hvilka i regeln endast namnsäkerhet förefinnes. Deremot skulle samma styrelse, som i fråga om vexlar anses kompetent att pröfva personers soliditet, vore det ock å belopp uppgående till hundra tusentals kronor, icke ega rätt att bevilja kreditiv eller lemna s. k. handelslån mot namnsäkerhet ens till något belopp. Visserligen skulle befolkningen i den ort, hvarest ett sådant kontor förlägges, ega rätt att i bankens hufvudkontor söka sådana kreditiv och lån; men då detta skulle vara en olägenhet för ortens befolkning, och då fullmäktige i hufvudkontoret icke rimligtvis kunna förväntas ega större personalkännedom i en mer eller mindre aflägsen landsort än styrelsen i det der befintliga kontoret, och då fullmäktige dessutom i hvarje fall kunna hålla såväl denna som annan utlåning inom behöriga gränser, så har jag icke kunnat biträda ett sådant förslag.

»Deremot skulle jag, då en inskränkning i borgenssystemet är önskvärd, velat gå en medelväg. I fråga om afbetalningslån på $2\frac{1}{2}$ år och som lemnas till belopp af 6,000 kronor, eger styrelsen oinskränkt pröfningsrätt, då endast namnsäkerhet förekommer. Mig synes, att då man anförtror styrelsen pröfningsrätten i fråga om lån på så lång tid som $2\frac{1}{2}$ år, bör man så mycket mindre kunna tveka att lemna samma förtroende åt styrelsen, när det gäller kreditiv på ett år och lån på högst sex månader. Jag anser därför att vid sådant kontor som det, hvarom nu är fråga, kassakreditiv på högst 12 månader samt afbetalningslån och s. k. handelslån mot endast namnsäkerhet må kunna lemnas till belopp af sammanlagdt högst 6,000 kronor till en kreditiv- eller låntagare, men att, der någon önskar större kredit mot endast namnsäkerhet, sådan ansökan må inlemnas i afdelningskontoret, som med sitt yttrande jemte uppgift å de belopp, för hvilka sökanden förut möjligen häftar till kontoret, insänder handlingen till hufvudkontoret, som pröfvar ansökningsen.

»Väl skulle den ort, som erhåller ett sådant kontor, ändå komma

uti något sämre ställning än de orter, som redan ega afdelningskontor, men med den rätt för det nya kontoret, som jag föreslår, skulle olikheten väsentligen förminska. Hellre än att kunna biträda förslaget om inrättande af kontor med så inskränkt utlåningsrätt, som af öfrige fullmäktige föreslås, måste jag, om mitt förslag ej vinner understöd, förorda, att det nya kontoret, som fullmäktige tillstyrkt i Kalmar, må ordnas efter samma grunder, som de redan befintliga afdelningskontoren.»

Bankoutskottet, som efter emottagande af fullmäktiges ofvan in-tagna utlåtande tagit ifrågavarande år från år återkommande ärende under allvarligt öfvervägande, har funnit sig böra till en början erinra om den varsamhet Riksdagen allt hittills iakttagit i fråga om utsträckning af riksbankens verksamhet medelst inrättande af nya afdelningskontor, om ock denna under det nuvarande årtiondet fortgått skyndsammare än tillföre. Sedan vid 1823 års riksdag beslut fattades om inrättande af riksbankskontor i Göteborg och Malmö, tillkommo nemligen, oaktadt inom Riksdagen förslag tid efter annan framställes om öppnande af afdelningskontor här och hvar i skilda delar af riket, icke mer än två kontor, deraf det ena år 1851 i Visby för Gotlands län och det andra år 1872 i Luleå för rikets två nordligaste län, båda dessa kontor med hufvudsakligt afseende å den långsamma eller under en stor del af året af naturhinder afbrutna kommunikationen mellan nämnda län och hufvudkontoret. De under 1880-talet inrättade tre afdelningskontoren i Östersund för Jemtlands län, i Vexjö för Kronobergs och Blekinge län samt i Jönköping för Jönköpings och vissa delar af Skaraborgs och Elfsborgs län, hafva ock till icke oväsentlig del tillkommit på grund af dessa landsdelars aflägsenhet från hufvudstaden, ehuru dertill naturligen jemväl medverkat syftet att genom riksbanken bereda lättnad för handeln och rörelsen derstädes på de billigare lånevilkor, riksbanken ofta i jemförelse med enskilda penninginrättningar är i tillfälle erbjuda, äfvensom att bereda en ökad spridning inom landet af lagligt betalningsmedel. Vid hvarje steg i denna rigtning måste dock, efter utskottets uppfattning, ögonmärket vara stadigt fäst ej mindre på de ifrågaställda orternas större eller mindre behof af ett riksbankskontor, än äfven och företrädesvis derpå, att icke riksbankens verksamhet såsom landets centralbank försvagas, då ju tvärtom detta riksbankens hufvudsakligaste och betydelsefullaste ändamål framför allt bör beaktas och främjas.

Såsom fullmäktige i sitt till 1885 års Riksdags bankoutskott afgifna och i utskottets utlåtande n:o 7 till samma års Riksdag intagna yttrande öfver då väckta förslag om inrättande af afdelningskontor erinrat och anført, måste det för ett rätt bedömande af frågan om möjligheten och lämpligheten att inrätta ytterligare sådana kontor vara af vigt och intresse att göra sig någon reda för de nuvarande afdelningskontorens utveckling, särskildt hvad utlåningsrörelsen beträffar; och har utskottet för sådant ändamål funnit sig böra utöfver hvad fullmäktige i sagda yttrande upplyst här meddela, hurusom förhållandena i berörda hänseende under senare tider gestaltat sig sålunda, att, under det de för utlåningsrörelsen anordnade medel utgjorde

	vid 1880 års början	vid 1886 års slut.
vid hufvudkontoret	22,7 mill. kr.	21,9 mill. kr.,
desamma utgjorde		
vid afdelningskontoret i Göteborg	9,5 ” ”	12,0 ” ”
” ” ” Malmö	6,2 ” ”	10,0 ” ”
” ” ” Visby	0,9 ” ”	1,0 ” ”
” ” ” Luleå	1,9 ” ”	2,0 ” ”

samt vid de under 1880-talet tillkomna kontoren, eller

	vid kontorets öppnande	vid 1886 års slut.
vid afdelningskontoret i Östersund	0,8 mill. kr.	2,6 mill. kr.
” ” ” Vexjö	1,0 ” ”	3,3 ” ”
” ” ” Jönköping	1,5 ” ”	2,1 ” ”

Af denna redogörelse framgår, att anlitaudet af riksbankens utlåningstillgångar under sagda tid minskats vid hufvudkontoret, men vid afdelningskontoren deremot år från år mer och mer ökats, samt att förlagen i sin helhet vid 1886 års slut utgjorde vid hufvudkontoret, såsom nyss nämnts, 21,93 millioner kronor och vid samtliga de 7 afdelningskontoren 33,02 millioner kronor.

Med dessa siffror för ögonen kan utskottet visserligen icke underkänna behörigheten af fullmäktiges i förberörda yttrande uttalade farhåga, att ett tillämpande i vidsträcktare mån af nu gällande system i afseende å afdelningskontorens verksamhet måste splittra riksbankens krafter och förlamande inverka på dess förmåga att dels häfda sin ställning särskildt såsom sedelutgifvande riksbank och upprätthållare af myntvärdet, dels ock vid tider af trångmål eller förlägenhet kunna erbjuda affärlifvet erforderligt stöd.

För att emellertid sätta riksbanken i stånd att fortfarande förgrenas till landets skilda delar och sålunda tillmötesgå de under en följd af riksdagar allt mera framträdande anspråken på nya afdelningskontor, hafva fullmäktige, såsom af deras förberörda utlåtande inhemtas, tillstyrkt fastställandet af en del nya principer, hvilka gå ut på en begränsning af kontorens verksamhet i syfte att derigenom på samma gång möjliggöra inrättandet af nya kontor och främja utveckling af riksbankens verksamhet i en sund riktning, samt för tillämpning af dessa principer tillstyrkt, att till en början och för det närvarande skulle, efter den föreslagna ändrade anordningen, inrättas *ett* kontor, hvilket fullmäktige ansett böra förläggas i Kalmar.

Häremot har dock vid ärendets behandling utskottets flertal funnit sig i år, liksom tillföre och senast nästlidet år egde rum, erinra derom, att såväl utsträckningen af riksbankens rörelse i och genom ökad antal afdelningskontor som ock omfånget och arten af dessa kontors verksamhet måste komma att bero af den ställning, som anvisas riksbanken gent emot de enskilda bankerna i fråga om rätten att utgifva sedlar. "Landets verkliga behof af rörelsemedel för det sunda handels- och affärlifvet och riksbankens förmåga att, utan svårighet och äfventyr för dess soliditet, tillhandahålla sådana medel äro", såsom fullmäktige i sitt yttrande i en likartad fråga med denna nästlidet år enligt utskottets mening riktigt anförde, "de båda faktorer, med hvilka man måste egentligen räkna, då det gäller att på ändamålsenligt sätt anordna afdelningskontor af riksbanken i de olika landsdelarne. Men dessa faktorer kunna icke vara gifna, förrän den ännu sväfvande frågan om ordnandet af bankverksamheten inom landet fått sin lösning". Vid denna af utskottet flere gånger uttalade åsigt håller utskottet fortfarande fast och anser i betraktande häraf skäl ej förefinnas att i bankfrågans nuvarande skick ingå i pröfning angående lämpligheten af de nu framställda förslagen om inrättandet af nya afdelningskontor, vare sig i Kalmar, hvilken plats utskottet dock med hänsyn till dess närbelägenhet till de två öfriga smålandskontoren anser mindre lämplig, eller å annan ort och vare sig med enahanda omfattning, som de nuvarande eller enligt de förändrade grunder, som blifvit utaf fullmäktige eller ofvanomförmälde reservant ifrågaställda; och finner utskottet ett ytterligare skäl till vidblifvande af en sådan afvaktande hållning förefinnas uti den brydsamma affärsställningen äfvensom uti den förlägenhet och oro, som för närvarande råda i de finansiella förhållandena såväl i vårt land som i utlandet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, föranlåtes utskottet hemställa,

att ofvanomförmälda motioner för närvarande icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 11 juni 1887.

På bankoutskottets vägnar:

G. S. ÅKERHIELM.

Reservation:

af herrar *M. Dahn, Carl Aug. Andersson, Joh. Johansson, A. Göransson, Lasse Jönsson, Per Nilsson*: »Då vi ej kunnat vara med om det beslut utskottet fattat i föreliggande ärende, få vi härmed afgifva följande reservation:

År ifrån år har inom representationen allt starkare uttalats som ett önskningsmål att riksbanken måtte sättas i stånd att öfvertaga de enskilda bankernas sedelutgifning och medelst inrättande af afdelningskontor i landsorten utvidga sin verksamhet. Genom att bifalla den senare framställningen har man fruktat att splittra och dymedelst försvaga riksbanken, isynnerhet som afdelningskontoren hittills intagit en alltför sjelfständig ställning gent emot hufvudkontoret. Emellertid hafva, på grund af väckt motion, bankofullmäktige framlagt förslag till begränsande af afdelningskontorens verksamhet. Dessa skulle hädanefter komma att blifva mera beroende af hufvudkontoret och detta senare få större öfversigt öfver bankrörelsen i sin helhet, hvarigenom bankens organiska enhet bättre bevarades. Af siffrorna i föreliggande bankoutskotts utlåtande synes: dels att bankens kapital medelst nya afdelningskontor blifvit i vidsträcktare mån allmänheten tillhandahållet och fruktbargjordt (ehuru, enligt fullmäktiges meddelande under januari-riksdagen, svårighet visat sig att på lämpligt sätt få utlånt en del af bankens hufvudkontors medel), dels att med utvecklingen af afdelningskontorsprincipen sistnämnda kontor böra ställas i ett mera beroende och vaxelverkande förhållande till hufvudkontoret. Det förefaller oss

dock som om de gränser, fullmäktige uppdragit för afdelningskontorens verksamhet, vore alltför trånga, hvaremot den af herr Liss Olof Larsson afgifna och bankofullmäktiges utlåtande vidfogade reservationen synes oss utgöra en lämplig ram för deusamma.

Beträffande Kalmars närbelägenhet till Vexjö och Jönköping torde endast behöfva erinras, att lånesökande inom Kalmar län ej få begagna sig af afdelningskontoren i nämnde städer — Vexjö och Jönköping — och att Kalmar läns förbindelse med hufvudkoutoret är ofördelaktigare än hvad förhållandet är med öfriga städer, hvori man vid innevarande riksdag föreslagit inrättande af afdelningskontor.

Hänvisande för öfrigt till bankofullmäktiges ofvannämnda utlåtande, jemte herr L. O. Larssons reservation, få vi härmed föreslå:

att Riksdagen, på de i herr L. O. Larsons reservation angifna grunder och vilkor, beslutar att för riksbanken inrätta ett afdelningskontor i Kalmar.